Tvätthandboken

TELLUS©

Kvalitet i modern tid

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Tvätthistorik ..... Sid. 4

Dagens tvättmedel ..... Sid. 4

Pulvertvättmedel ..... Sid. 4
Lågtemperaturtvättmedel ..... Sid. 5
Tvättabletter ..... Sid. 5
Flytande tvättmedel ..... Sid. 5
Tvättgel ..... Sid. 5

Tvättmedelsinnehåll ..... Sid. 5

Ytaktiva ämnen ..... Sid. 6
Komplexbildare/vattenavhärdare ..... Sid. 6
Alkali ..... Sid. 6
Blek/desinfektionsmedel ..... Sid. 6
Olika tillsatser ..... Sid. 7
Enzymer. ..... Sid. 7
CMC. ..... Sid. 7
PVP. ..... Sid. 7
Optiska vitmedel ..... Sid. 7
LAS ..... Sid. 7
Parfym ..... Sid. 7

Tvättsymboler ..... Sid. 8

Allmänt om tvätt ..... Sid. 9

Smuts ..... Sid. 9
Sortering av tvätt ..... Sid. 9
Dosering ..... Sid. 10
Blekmedel ..... Sid. 10
Handtvätt ..... Sid. 11
Fläckborttagning ..... Sid. 11
Sköljmedel ..... Sid. 12
Torkning ..... Sid. 12
Tvättråd ..... Sid. 12
Tygers färgäkthet ..... Sid. 13
Vattentemperatur ..... Sid. 13
Tvätta fyllda maskiner ..... Sid. 13
Efter tvätt ..... Sid. 14
Konsumentmärkning ..... Sid. 14
Tvättmedel och Miljön ..... Sid. 15
Tvättmedel och Säkerhet ..... Sid. 16

Textilvård ..... Sid. 18

Naturfiber ..... Sid. 18
Konstfiber ..... Sid. 18

Vattenhårdhet i Sverige ..... Sid. 19

Städers vattenhårdhet ..... Sid. 19
Karta över vattenhårdhet ..... Sid. 20

Egna anteckningar ..... Sid. 22

TVÄTTHISTORIK

Sedan urminnes tider har folk vetat om att man kan förbättra vattnets tvättegenskaper på olika sätt. Bland annat egyptierna använde tidigt soda (natriumkarbonat, Na_2CO_3) som tillsats vid tvätt. Senare började de även använda olika slags mjukgörare till hårt vatten.

Den första typen av tvättmedel, föregångaren till de tvättmedel vi använder idag, tillverkades i Tyskland och kom ut på marknaden år 1878. Grunden i denna produkt var bl.a. en blandning av soda, natriumsilikat och tvål. Sedan denna kom ut på marknaden har utvecklingen gått framåt med stora steg och idag är tvålen oftast kompletterad eller helt ersatt med syntetiska tensider.

Jämför man hur tvättning fungerade vid 1900-talets början och hur det ser ut idag har det skett stora förändringar. I början av 1900-talet var det i stora delar av landet vanligt att man tvättade endast två gånger om året, vår och höst. Tvättmedlet kunde man få fram på följande sätt; Ett träkar fylldes med vatten. Därefter hälldes aska i, helst från björk. Det som efter omrörning sedan flöt upp på ytan skummades bort. Kvarvarande i karet blev den så kallade askluten som fungerade som dåtidens tvättmedel.

En bit in på 1900-talet kom föregångaren till dagens moderna tvättmaskiner, den så kallade ”tvättvaggan”. Vaggan hade träribbor som gnuggade tvätten mot ribborna i botten av maskinen medan man med handkraft förde vaggan fram och tillbaka. Men det som tidigare kunde ta flera dagar att tvätta tar bara ett par tre timmar idag. Allt tack vare våra moderna tvättmaskiner, rinnande vatten inomhus och högeffektiva tvättmedel.

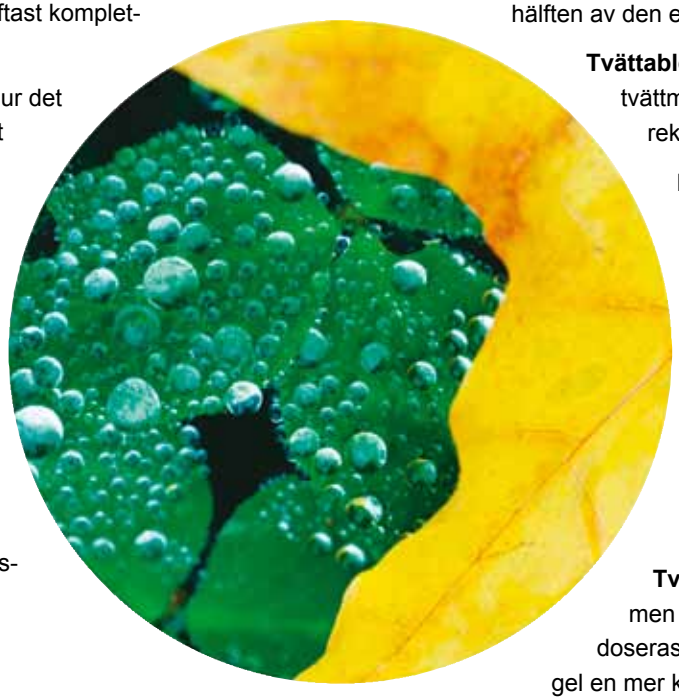

DAGENS TVÄTTMEDEL

Idag finns ett flertal olika typer av tvättmedel för konsumenten att välja bland. Nedan finner Du lite mer information om vissa av dessa typer:

Pulvertvättmedel – Pulvertvättmedel är idag den största produkten för tvätt på marknaden. Om man bor i ett område som har hårt vatten är pulver att föredra framför flytande tvättmedel eller tvättgel. Detta beror på att i de allra flesta flytande tvättprodukterna ingår det inte en tillräckligt stor mängd salter och komplexbildare som gör vattnet mjukt. Bland pulvertvättmedlen finns en rad olika typer att välja mellan. Vittvätt- och kulörtvättpulver är de vanligaste, men man kan även välja ett pulver som är speciellt framtaget att vara skonsamt både mot fibrerna i textilierna och mot människohuden. Dessa innehåller inga parfymer eller råvaror som kan efterlämna irriterande rester på fibrerna efter tvätt. Ofta är dessa pulver godkända av Astma- och Allergiförbundet (se mer om detta förbund under kapitlet Konsumentmärkning)

Lågtemperaturtvättmedel – Med lågtemperaturtvättmedel kan man tvätta rent vid en lägre temperatur än normalt, ofta redan vid 30°C. Detta medför att man sparar energi, och därmed även miljön och pengar. I dessa tvättmedel har man dubbeleffekt av tensidsystem och nya enzymer som är utvecklade för att vara effektiva i kallt vatten. Om alla hushåll i Sverige använde detta och sänkte tvättemperaturen från 60° till 40° så skulle elförbrukningen kunna minska med ca 0,4 TWh varje år, vilket motsvarar ungefär hälften av den el som produceras i Sverige av fossila bränslen.

Tvättabletter – Finns för både kulör- och vittvätt. Ger enkel dosering av tvättmedel och man slipper spill. Tvättabletter kan antingen läggas direkt i trumman på tvättmaskinen eller i facket avsett för tvättmedel.

Flytande tvättmedel – Flytande tvättmedel har vissa fördelar som pulvertvättmedel saknar. Det är bland annat lättare att dosera ett flytande tvättmedel, det lämnar mindre mängd tvättmedelsrester på kläderna och det löser sig snabbare än ett pulver, även vid lägre temperaturer. Flytande tvättmedel brukar inte innehålla blekmedel vilket gör att produkten framför allt är lämpligt som kulör- och fintvättmedel. Vill konsumenten använda ett flytande tvättmedel till vittvätt rekommenderas ofta att man tillsätter lite blekmedel i form av t.ex. blektabletter. Flytande tvättmedel doseras genom att läggas i en tvättboll inne i tvättrumman tillsammans med de textilier som ska tvättas.

Tvättgel – För tvättgel gäller samma som för flytande tvättmedel, men tvättgel har en extra fördel över flytande tvättmedel. Det kan doseras i tvättmedelsfacket, man slipper tvättbollen. Dessutom är tvättgel en mer koncentrerad produkt än flytande tvättmedel.

TVÄTTMEDELSINNEHÅLL

Ett tvättmedel har en mängd olika uppgifter. Det ska fungera i såväl hårt som mjukt vatten och det ska lösa fläckar av t.ex. matrester, hudfett, blod och frukt. Löst smuts ska heller inte falla tillbaka på textilierna under tiden man tvättar. Dessutom är det viktigt att de tvättade textilierna känns behagliga och fräscha efter torkning. Utöver ovan nämnda saker är det önskvärt att tvättmedlet inte orsakar allergi samt har så låg miljöbelastning som möjligt.

Här nedan finner Du information om de vanligaste ingredienserna i ett tvättmedel:

» **Ytaktiva ämnen** – Tvål och syntetiska tensider. Dessa består av en hydrofob (fettvänlig) och en hydrofil (vattenvänlig) del. Den hydrofila delen kan vara antingen oladdad (nonjonisk), negativt (anjonisk) eller positivt (katjonisk) laddad. De huvudsakliga uppgifterna för dessa ämnen är att sänka vattnets ytspänning, lösgöra smuts, förhindra återsmutsning samt lösa fett.

» **Komplexbildare/vattenavhärdare** – T.ex. fosfater, citrater, glukonater, polyakrylater, NTA, EDTA, zeoliter och soda. Främsta uppgiften är att binda kalcium- och magnesiumjoner i tvättvattnet, dvs. göra hårt vatten mjukare. De medverkar i viss utsträckning till att förhindra återsmutsning och effektiviserar tensidernas arbete. Fosfater är det traditionella valet men från och med 2008 är dessa sannolikt förbjudna i tvättmedel för enskilt bruk. Detta eftersom användandet av fosfater i stor utsträckning bidrar till övergödningen av våra sjöar, vattendrag och kustnära vatten om de inte tas om hand av reningsverk. Svenska naturskyddsföreningen har förbjudit användning av fosfater i tvättmedel märkta med Bra miljöval. De vanligaste ersättarna är zeoliter och citrater och det kommer även nya nedbrytbara komplexbildare som utvecklats av ledande tillverkare. Forskning har dock visat att användandet av zeoliter kan leda till ökad mängd damm i hemmet. De dammpartiklarna är dessutom så små att det kan föreligga hälsorisker om man andas in dessa, då så små partiklar når långt ner i lungorna.

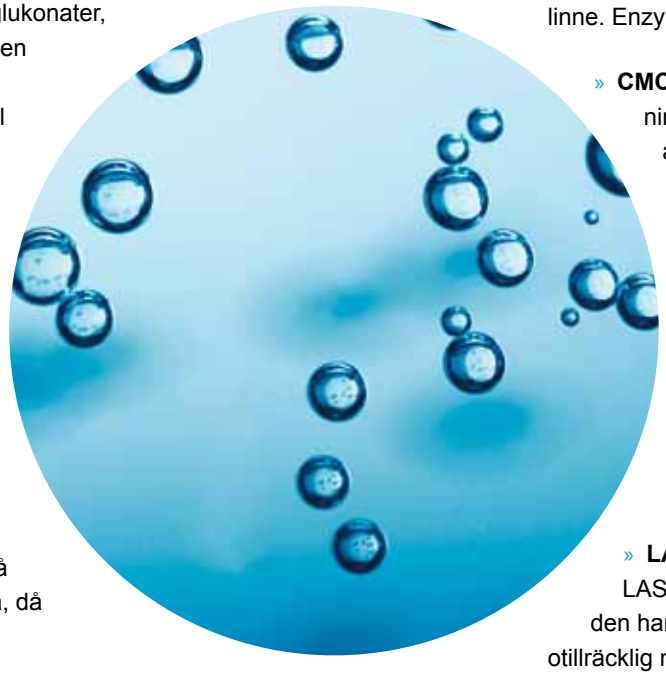

» **Alkali** – T.ex. natriummetasilikat, natriumdisilikat, natriumkarbonat (soda), kaliumhydroxid och natriumhydroxid. Alkaliernas uppgift är att höja pH i tvättvattnet för att lösa smuts och förtvåla fettsyror som ingår i smutsen. Alkalierna har en viktig korrosionsskyddande effekt på metalldelar i tvättmaskinen.

» **Blek/desinfektionsmedel** – Idag är natriumperkarbonat det vanligaste blekmedlet i tvättpulver. Den har som uppgift att avlägsna fläckar i vilka färgämnet är lättoxiderat, t.ex. kaffe-, te- och fruktfläckar. Natriumperkarbonat bleker från 60°C. Genom att tillsätta blekmedelsaktivatorer (TAED) kan temperaturen för blekeffekten sänkas till 40°C. Tidigare användes ofta även perborater som blekmedel. Men idag har dessa nästan försvunnit helt från de svensktillverkade tvättmedlen på grund av dess reproduktionstoxiska egenskaper.

Olika tillsatser:

» Enzymer är en nyckeltillsats i dagens tvättmedel. De delas in i olika grupper; proteaser (spjälkar proteiner), amylaser (spjälkar stärkelse och kolhydrater), lipaser (spjälkar fett) och cellulaser (spjälkar cellulosa). Proteaser är viktigast eftersom de flesta fläckar innehåller proteiner, t.ex. blod, mjölk, choklad, ägg och tomat. Amylaser löser fläckar av potatis, pasta, m.m. Lipaser löser fettfläckar. Cellulaser motverkar noppbildning, dvs. anhopning av lösa fibrer, på textilier av bomull och linne. Enzymer behöver en relativt lång verkningstid under tvättprocessen.

» **CMC**, karboxymetylcellulosa, fungerar som smutsbärare i tvättlösningen. Den hjälper helt enkelt till att hålla den smuts som tvättas av från kläderna flytande i tvättvattnet utan att falla tillbaka på textilierna.

» **PVP**, polyvinylpyrrolidon, har liksom CMC en skyddande effekt och tillsätts i tvättmedlet för att förhindra avfärgning av textilierna.

» **Optiska vitmedel** tillsätts ibland i tvättmedlet för att tvätten ska se renare ut. Det gör att ögat uppfattar tvätten som vitare än vad den egentligen är samt att textiliernas färger kan tyckas klarare. De tillåts inte i miljömärkta produkter.

» **LAS**, linjära alkylbensensulfonater, är så kallade anjoniska tensider. LAS är den första syntetiska tensiden som har framställts ur olja och den har mycket bra tvättegenskaper. Men i vissa sammanhang och vid otillräcklig nedbrytning kan den vara giftig för vattenlevande organismer, t.ex. fisk, alger och kräftdjur. Detta gör att LAS inte godkänns i miljömärkta tvättmedel (varken för Bra Miljöval eller Svanen) och de är därför sällsynta i svensktillverkade tvättmedel. Däremot förekommer de ofta i importerade tvättmedel och detta kan innebära risker för miljön.

» **Parfym** tillsätts enbart i kosmetiskt syfte, dvs. för att ge produkterna väldoft. På senare år har krav ställts på de parfymer som används för att de ska innehålla mindre allergena ämnen.

TVÄTTSYMBOLER

Tvättas enligt den temperatur som står i vattenbaljan.

Visar den mest lämpliga tvätt-temperaturen.

Syntettvätt. Skonsam tvätt enligt den temperatur som står i baljan. Halvfylld maskin. Centrifugering endast en minut.

Endast handtvätt. Max 40°C. Vrid eller gnugga ej.

Ej vattentvätt.

Tål klorblekning.

Tål ej klorblekning.

Kan torktumlas.

Kan torktumlas. Normal temperatur.

Kan torktumlas. Låg temperatur.

Ej torktumling.

Hett strykjärn. (Högst 200°C) Bomull, linne och viskos.

Varmt strykjärn. (Högst 150°C) Polyesterblandning och ylle.

Svalt strykjärn. (Högst 110°C) Akryl och nylon.

Ej strykning.

Kan kemtvättas. Bokstäverna A, P och F visar de olika tvätt-vätskor som ska användas.

Kan ej kemtvättas.

Hängtorkning.

Dropptorkning.

Plantorkning.

ALLMÄNT OM TVÄTT

Smuts – Det finns olika slags smuts som tvättmedlet måste kunna ta bort.

- Fläckar som är lösliga i vatten, t.ex. socker
- Fläckar som är olösliga i vatten, t.ex. fett
- Fasta partiklar, t.ex. sot
- Smuts som bara kan tas bort genom blekning, t.ex. färg

Oftast är smutsen en blandning av flera olika slag, t.ex. sot i fett.

Sortering av tvätt - Grundläggande att tänka på innan du börjar tvätta är följande;

- Töm alla fickor
- Stäng dragkedjor och knäpp knappar
- Har plaggen tryck, vänd dem ut och in för att förhindra onödigt slitage
- Ömtåliga plagg tvättas i tvättpåse, t.ex. bygelbehåar, strumpbyxor, m.m.
- Förbehandla eventuella fläckar
- Sortera tvätten noga efter färg, tvättemperatur, material och smutsighetsgrad

Enfärgade textilier – Textilier som har starka färger tenderar ofta att missfärga andra plagg vid första tvätten. För att undvika detta bör starkt färgade plagg tvättas separat första gången. Därefter kan de tvättas tillsammans med textilier med samma eller snarlik färg. För att bevara färgen, använd ett tvättmedel som inte innehåller något blekmedel.

Flerfärgade textilier – Följ alltid tvättanvisningen på plagget. Tvättmedel som innehåller blekmedel tillsätts endast om textilierna är mycket smutsiga.

Jeans – Tvätta jeansen ut och in med knäppta knappar och stängda dragkedjor. Då behåller de sin färg och hållbarhet längre.

Vita/ljusa textilier – Tvätta alltid vita/ljusa plagg för sig. Genom att använda ett tvättmedel som innehåller blekmedel bevaras textiliernas vithet. Som ett komplement för att bevara lystern hos vita textilier kan man någon gång emellanåt tillsätta lite extra blekmedel, t.ex. blektabletter, vid tvätt.

Reflexer – Plagg med reflexer på ska tvättas skonsamt. Annars finns en risk att reflexernas effektivitet försämras. Använd helst inte ett tvättmedel med pH över 10,5 i brukslösning eller innehållande tvål samt minska doseringen på medlet.

Dosering – Var noga med att följa rekommenderad dosering av tvättmedlet när Du tvättar. Det är inte bra att varken över- eller underdosera. En för hög dosering är inte bara påfrestande för naturen utan det sliter även på kläderna. Dessutom blir inte kläderna renare av en högre mängd tvättmedel än rekommenderat. Däremot kan det bli rester av tvättmedlet kvar i kläderna efter tvätt. Vid för låg dosering av tvättmedel finns risk för att kläderna inte blir riktigt rena.

Tre faktorer styr mängden tvättmedel Du behöver:
- Hur mycket tvätt du har i maskinen.
- Hur smutsig tvätten är.
- Vattnets hårdhet.

Riktdosering av tvättprodukter i olika vattenhårdhet
– Nedan finner Du tabeller med riktdoseringar av tvättpulver samt tvättabletter. Var dock uppmärksam på att dessa är just riktdoseringar. Följ alltid den doseringsangivelse som finns på tvättmedelsförpackningen.

Kompakta tvättmedel (dl):

Maskin	3-4 kg	5-6 kg
Mjukt	0,3-0,5	0,5-0,8
Medelhårt	0,5-0,8	0,8-1,0
Hårt	0,8-1,0	1,0-1,5

Tvättabletter (styck):

Maskin	3-4 kg	5-6 kg
Mjukt	1	2
Medelhårt	1	2
Hårt	2	3

Blekmedel – Olika former av blekmedel kan tillsättas vid tvätt som ett komplement för att ge ökad blekeffekt på fläckar. Päron- eller bananfläckar kan dock vara svåra att få bort. Dessa fläckar riskerar att bli mörkare. För att få bort dessa kan syra användas (t.ex. citronsyra eller fläckborttagare 3). Blekmedel passar bäst till vita textilier eftersom det finns en risk att de bleker färgerna på kulörta textilier. Blekmedel finns både som tabletter, pulver och i flytande form. Till exempel;

Blektablett - Ett smidigt och bekvämt sätt att dosera blekmedel. Se diagram nedan för nedbrytningskurva. Kurvan visar tydligt att nedbrytningen av väteperoxid vid lagring är långsammare i en blektablett än i bleksalt. Blektabletter behåller därför sin effekt längre än bleksalt.

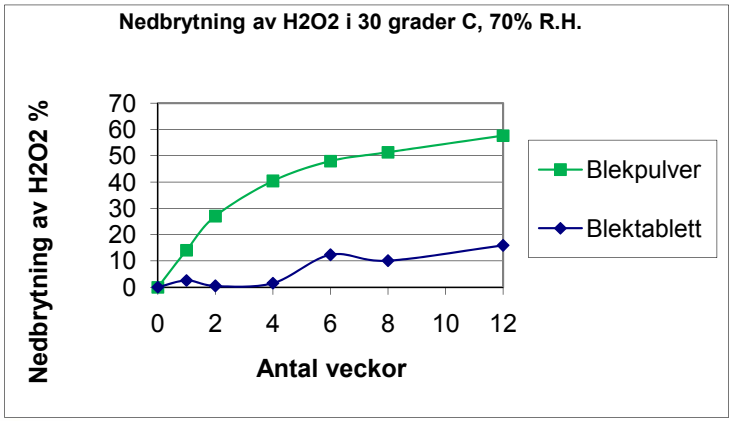

Bleksalt – Blekmedel i pulverform.

Hypoklorit – En vanlig flytande form av blekmedel som används av många konsumenter, både vid tvätt och vid städning. Hypoklorit är ett effektivt desinfektions- och blekmedel. Hypoklorit är dock inte godkända att miljömärka för Svenska Naturskyddsföreningen på grund av dess toxicitet för vattenorganismer.

Handtvätt – Vid handtvätt är det viktigt att tvättmedlet är upplöst innan man lägger ner textilierna. Man ska heller aldrig hälla tvättmedel direkt på textilierna. Blötläggning under en längre tid bör i möjligaste mån undvikas där det finns risk att färger kan rinna och ge missfärgning. Handtvätt används som fintvätt för känsliga textilier som inte tål tvättbehandling i maskin. Undvik att ha händerna i tvättvattnet under en längre tid. Efter tvätt, rengör och torka händerna ordentligt.

Fläckborttagning – Om Du har fått en ny fläck på någon textil är det viktigt att snarast möjligt försöka ta bort den. Detta ökar avsevärt chansen att fläcken ska försvinna. Ju längre verkningstid, desto bättre resultat. Det är också viktigt att tänka på att man inte ska gnugga på en fläck. Då riskerar man att fläcken fäster i textilen ännu mer. Lägg istället en annan textil under den fläck som ska behandlas. Slå försiktigt på fläcken, gärna med en borste. Efter en stunds bearbetning flyttas underliggande textil för att på så sätt bättre kunna suga upp fläcken allt eftersom den löses upp.

För att få bästa möjliga resultat vid fläckborttagning, förbehandla fläckarna med nedan nämnda fläckborttagningsmedel. Spraya på fläcken, låt verka ca 20 minuter. Tvätta sedan enligt tvättrekommendation på textilen. OBS! Var försiktig vid användning av fläckborttagare. Testa först produkten t.ex. på insidan av en fåll eller dylikt.

	Typ av fläck
Fläckborttagare 1	Blod, choklad, fett, kaffe, mjölk, matolja, svett, te, urin, vin, ägg, öl
Fläckborttagare 2	Gräs, klister, kåda, läppstift, sot, stearin, svedda fläckar, tjära, trycksvärta, olja
Fläckborttagare 3	Bär, frukt, rost
Fläckborttagare 4	Bläck, trycksvärta

Det är viktigt att komma ihåg att de allra flesta fläckborttagarna är begränsade i sin fläckborttagningsförmåga. Någon universal fläckborttagare finns alltså inte, utan olika fläckborttagare är bra för olika typer av fläckar. (går ej på päron- eller bananfläckar där fläckarna istället blir mörkare)

Sköljmedel – Användning av sköljmedel skyddar och vårdar klädesplagg samt gör att de känns mjukare mot huden. Till följd av att kläderna blir mjukare minskar också risken för hudirritation. Dessutom minskar sköljmedlet slitaget på plaggens fibrer och därmed förlängs plaggens livslängd. Däremot ökar risken för klåda och allergi om sköljmedlet innehåller parfym. Dosera enligt förpackningens anvisningar och häll medlet i tvättmaskinens fack avsett för sköljmedel. Man kan öka doseringen en aning för frotté- och bomullsplagg.

Torkning – Om möjlighet finns, torka gärna tvätten utomhus. Detta ger en friskare doft samtidigt som det blir mer hygieniskt. Undvik i möjligaste mån att hänga tvätten i starkt solljus eftersom det finns många material som då riskerar att blekas. Finns möjlighet och tid att hänga tvätten i skugga rekommenderas detta.

Tvättråd – Var alltid noga med att läsa tvättråden på plaggen. Genom det minskar man risken att skada plagget vid tvättning eller fläckborttagning. För att behålla klädernas färg och form längre är det alltså väldigt viktigt att man följer plaggens rekommenderade tvättemperatur. På den lilla lapp med tvättråd som sitter i/på kläderna står den temperatur som lämpar sig bäst vid tvätt. Efterföljs inte dessa rekommendationer är det risk för att kläderna blir förstörda. Vid en för hög temperatur kan följande hända med olika material som kläderna kan vara gjorda av:

- **Ylle – filtar sig**
- **Akryl – töjer sig**
- **Siden – blir hårt**
- **Bomull – krymper**

Har man en blandad smutstvätt bör man som regel tvätta efter lägsta rekommenderade temperatur bland de textilier som tvättas samt på det mest skonsamma tvättprogrammet.

Tygers färgäkthet – Vissa textilier kanske har en färg som bara håller för ett fåtal tvättar innan det börjar färga av sig på andra tyger. Detta kan vara speciellt känsligt om tyget varit i kontakt med t.ex. en tvättlösning under en längre tid. För att vara utan tvivel om detta kan man göra ett test på färgäktheten för att undvika sådana missöden. Följ nedanstående anvisningar:

- *Blöt en dold del av plagget, t.ex. fållens insida, med lite varmt vatten.*
- *Lägg det blöta tyget mellan två vita, torra tyglappar. Pressa ordentligt med ett varmt strykjärn.*
- *Kolla de vita tyglapparna. Om de inte fått någon färg på sig är färgen färgäkta och plagget kan tvättas som vanligt.*
- *Om det har kommit färg på de vita lapparna ska man vara försiktig vid tvätt. Då är nämligen färgen INTE färgäkta.*

Vattentemperatur – Temperaturen på vattnet vid tvätt har alltid en direkt påverkan på rengöring och skrynkling av textilierna. Därför är det viktigt att man noga följer textiliernas givna tvättanvisningar.

Tvätta fyllda maskiner – I möjligaste mån bör man alltid tvätta fyllda tvättmaskiner. Då sparar man på såväl el och vatten som på tvättmedel. Men man ska dock vara uppmärksam på att inte lägga in för mycket tvätt. En överfylld tvättmaskin kan medföra försämrad tvätteffekt. Dessutom riskerar man få fläckar av tvättmedel som inte hinner lösa sig i den överfyllda maskinen. Dessa fläckar är speciellt irriterande om man har känslig och/eller allergisk hud.

Efter tvätt – När tvättprogrammet är klart, plocka ut och torka kläderna så snart som möjligt. Annars finns risk för att de får en instängd lukt och kan även, om man har otur, börja mögla. När tvättmaskinen är tömd, lämna luckan öppen så att maskinen får torka invändigt. Se också till att doseringsfacket står lite på glänt. Om Du lägger tvättmedel i ett doseringsfack som inte är torrt kan det fastna och det blir kvar rester i facket vid/efter nästa tvätt.

Konsumentmärkning – På tvättmedelsförpackningarna kan man ibland finna olika slags märken och loggor. Dessa ska ge konsumenten en vink om vad för slags regler och bestämmelser som produkten uppfyller. Men det är inte alltid så lätt att veta vad dessa märken betyder. Nedan kan Du läsa om vissa av de vanligaste märkningar som kan finnas på tvättmedelsförpackningarna Du köper hem.

Astma och Allergiförbundet – Förbundet har sedan mitten av 1970-talet arbetat med att utveckla sin verksamhet för produktrekommendationer i syfte att kunna hjälpa sina medlemmar att välja produkter med låg risk för upphov till allergier. Märkningen ska ses som en vägledning för konsumenter. Detta eftersom en fullständig garanti för att produkten inte ska ge upphov till allergi inte kan ges, då olika personer reagerar olika på olika råvaror som kan ingå i produkten. Produkter märkta med denna logga är fria från parfym, allergen och irriterande ämnen i sådan mängd att det inte finns några kända, medicinska rapporterade fall. Men kunden ska ändå vara uppmärksam på att detta inte utesluter att enskilda personer kan vara så känsliga att de reagerar på produkten ändå.

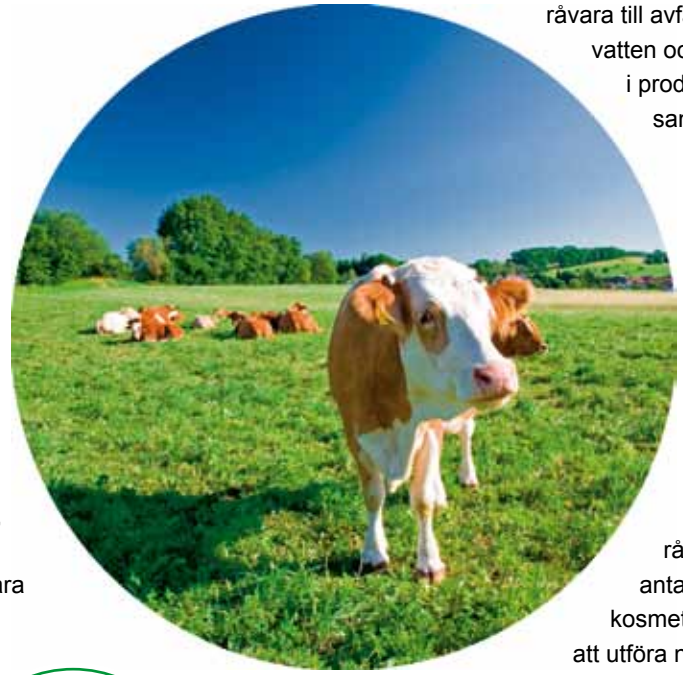

Bra Miljöval – Bra Miljöval är den logga som Svenska Naturskyddsföreningen tagit fram. Märket är det enda i världen som kontrolleras av en oberoende miljö- och naturorganisation. Producenter av mest skilda typer av varor ansöker om att få använda Bra Miljövalmärkningen på sina produkter. I dag kan man se Bra Miljöval på allt från tvättmedel till blöjor och transporter. Kraven utgår från ett helhetsperspektiv på produkterna. Framför allt riktar Bra Miljöval in sig på vad som släpps ut i våra vatten. P.g.a. detta måste alla kemikalier i produkterna snabbt brytas ner till ofarliga ämnen i naturen. Inga cancerframkallande eller mycket hälsofarliga ämnen av annat slag tillåts i produkterna. Krav ställs även på vilken typ av råvaror som används i produkterna. En råvara som tillverkas av förnybara råvaror favoriseras över en råvara som tillverkas av till exempel mineralolja.

Svanen – 1989 infördes märket Svanen av Nordiska Ministerrådet som en officiell och gemensam miljömärkning för Norden. I Sverige är SIS Miljömärkning AB ansvariga för det praktiska arbetet med att utarbeta kriterier och ge licenser. Det finns kriterier för en rad olika produktgrupper. Dessa kriterier utarbetas av SIS tillsammans med experter från näringslivet, miljöorganisationer och Kemikalieinspektionen. Svanen bedömer en produkts hela livscykel, från råvara till avfall. Krav ställs på energi- och resursförbrukning, utsläpp till luft, vatten och mark från fabriken samt även innehållet av miljöfarliga ämnen i produkten. Dessutom kan Svanen ställa krav på kvalitet och funktion samt återvinning.

Förbundet Djurens Rätt – Djurskyddsorganisationer från Europa och Nordamerika har tillsammans tagit fram ”The Human Cosmetics Standard” i ett led att förklara vad det innebär att produkter inte är djurtestade. ”The Human Cosmetics Standard” har stöd i ett flertal olika organisationer som är mot djurförsök, bland annat den svenska föreningen Förbundet Djurens rätt (tidigare Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök). Med ”The Human Cosmetics Standard” hoppas man öka trycket på leverantörer och legotillverkare att använda råvaror som inte testats på djur och därmed kunna reducera antalet djurförsök som utförs i samband med säkerhetstester på kosmetiska produkter. De får inte heller ha gett en tredje part i uppdrag att utföra några djurförsök. Genom ett kontrollsystem för leverantörer och legotillverkare, som utförs på årlig basis, kan företag försäkra sig om att inga djurförsök utförts på i produkten ingående råvaror.

Tvättmedel och Miljön – Under de senaste åren har miljötänkandet hos konsumenterna ökat markant. Detta i sin tur leder till att tillverkare av olika kemiska produkter, inte minst tvättmedel, tänker om gällande sina produkter. Ett exempel på detta miljötänkande är de kompakta tvättmedlen som finns på marknaden idag. Ända till slutet av 1980-talet var tvättmedlen spraytorkade vilket visade sig bli kostsamt p.g.a. oljepriset. De innehöll dessutom mycket fyllmedel (ämnen som tillsattes i tvättmedlet utan att ha någon effekt på tvättresultatet). Dagens tvättmedel är torrblandade och kompakta vilket innebär en lägre dosering per tvätt.

En annan viktig aspekt på miljötänkandet är transporter. Ett svensktillverkat tvättmedel har betydligt kortare transportsträckor än ett importerat tvättmedel. Även här är det en klar fördel med kompakta tvättmedel. Eftersom dessa tar mindre plats blir det en större mängd produkter som kan levereras till en återförsäljare vid varje leverans jämfört med tidigare då storpack var vanligast. Detta leder till att färre transporter behövs, vilket sparar miljön.

Idag blir det mer och mer vanligt att man ser tvättmedelsförpackningar ute i butikerna som är tillverkade för utlandet men som säljs i Sverige. Dessa förpackningar importeras antingen som parallellimport eller direktimport. Parallellimport innebär att en märkesvara tas in i Sverige och säljs utan att importören fått något tillstånd att sälja den från den i landet verksamme återförsäljaren. Förpackningar som är parallellimporterade ser i stort sett identiska ut som de som är tillverkade för t.ex. den svenska markanden. Direktimport innebär import av ett tvättmedel som inte annars finns på den inhemska markanden. Gemensamt för dessa båda typer av importerade tvättmedel är att de i många fall innehåller sådana råvaror som inte följer svenska normer för tvättmedel. Några av dessa råvaror är LAS, optiska vitmedel samt fyllningsmedel.

På senare år har det diskuterats en hel del om den effekt som fosfater i tvättmedel har på miljön. Eftersom fosfater är en stor bidragande orsak till övergödning av våra sjöar, vattendrag och kustnära vatten har många velat se ett förbud mot användning av dessa i tvättmedel. Andra har ansett att våra svenska reningsverk är tillräckligt bra på att ta hand om fosfaterna och att ett förbud därför inte är nödvändigt. Regeringen beslutade i april 2007 om att verka för ett förbud mot fosfater i tvättmedel för enskilt bruk som sannolikt kan införas från och med 2008.

Tvättmedel och Säkerhet – I stort sett alla tvättmedel på marknaden är irriterande och ska därmed märkas med Andreaskors. Detta enligt svenska lagar som tillses av Kemikalieinspektionen. Om ett tvättmedel är irriterande och därmed också märkningspliktigt måste alltså medlet märkas. För att få veta om produkten Du köpt är märkningspliktig, läs alltid varningsrutan på tvättmedelsförpackningen för denna information. I varningsrutan finns information om vilka faror användandet av produkten kan medföra samt vad man gör om något skulle inträffa. Denna information är MYCKET viktig för konsumenten att ta del av för att på så sätt i möjligaste mån undvika att det händer någon olycka. Damm från tvättpulver kan verka irriterande på hud och slemhinnor, undvik därför att vara i kontakt med ett tvättpulver onödigt mycket eller länge.

Konsumenter som vet med sig att de kan vara känsliga för tvättmedel ska noga kontrollera om deras tvättmaskiner har tillräcklig kapacitet att skölja bort alla tvättmedelsrester efter tvätt, det vill säga se efter hur stor mängd vatten som används vid sköljningarna. Dagens miljöanpassade tvättmaskiner tenderar många gånger att använda en för liten mängd vatten för att alla tvättmedelsrester ska försvinna ur textilierna. I och med detta försvinner alltså inte alla de råvaror som kan vara irriterande för huden, som t.ex. tensider, enzymer och parfymer, utan de stannar kvar i textilierna och risken för att drabbas av allergier härrörande från tvättmedlet ökar.

Andreaskors – Den vanligaste märkningen av tvättpulver. Innebär att produkten är irriterande för ögon, hud eller både och. Här intill ett Andreaskors. Korset är svart på en orange bakgrundsruta. Under korset står det Irriterande eller Hälsoskadlig.

Vad ska man göra om tvättpulver märkt med Andreaskors har förtärts?
Vanligt är rekommendation om att ta kontakt med läkare om tvättmedel förtärts och visa tvättmedelsförpackningen. Ge något att dricka till personen som fått i sig pulvret, t.ex. mjölk eller vatten. Framkalla ej kräkning.

Vad göra om tvättpulver märkt med Andreaskors hamnat i ögonen?
Vid ögonkontakt, spola genast med mycket vatten och ta kontakt med läkare.

Vad göra om tvättpulver märkt med Andreaskors hamnat på huden?
Skölj av huden med mycket vatten. I möjligaste mån bör inte huden utsättas för tvättmedel eller tvättlösningar under någon längre tid eller under ofta upprepade tillfällen. Detta eftersom det är alkaliska produkter (har ett högt pH) och därmed verkar avfettande på huden.

Allmänt gäller att alltid vara mycket uppmärksam på hur produkten är märkt och vad som gäller om något skulle hända.

TEXTILVÅRD

Textilvård är en del av själva tvätten som är mycket viktig. Sköts kläderna på bästa möjliga sätt håller de mycket längre. Nedan finner Du lite tips om hur Du på bästa sätt tar hand om Dina kläder. Kom dock ihåg att dessa tips endast är en vägledning. *Du ska alltid följa de råd som står på tvättlappen!*

Det finns två olika typer av material i Dina kläder, natur- och syntetfibrer.

Naturfiber

Bomull: Ett tåligt och bra material. Lätt att tvätta. Mest lämplig tvättemperatur är 60°C. Håller för en lite hårdare behandling, som t.ex. blekning med klorprodukter.

Linne: Ett material som lätt tenderar att bli skrynkligt vid användning. Finns även risk för att det krymper vid tvätt. Får tvättas i högst 60°C. Vissa av dessa tyger är så ömtåliga att de endast tål kemtvätt eller handtvätt.

Siden: Ömtåligt material. Bör tvättas i högst 40°C med ett milt tvättmedel som inte innehåller enzymer eftersom dessa bryter ner fibrerna i tyget. Tvättas utan centrifugering och torkas sedan genom upphängning. För att behålla sidentygets egenskaper rekommenderas ibland att använda sig av kemtvätt. Det tål inte att blekas med klor. Man ska även förvara siden skyddat från ljus.

Ylle: Ett material som trots sin höga flexibilitet kräver en skonsam tvätt för att undvika filtning. Även ylle är känsligt för enzymer i tvättmedel. Högsta rekommenderade temperaturen är 40°C. Antingen tvättas plagget för hand eller med ett tvättprogram speciellt avsett för ylle. Det sistnämnda ska endast göras om tvättlappen rekommenderar detta. Vid tvätt fylls maskinen endast halv med tvätt. Ylleplagg ska torkas plant. Skrynkliga ylleplagg blir släta igen om de hängs upp i ett fuktigt badrum.

Konstfiber:

Akryl: Mycket ömtåligt material. Tål inte att tvättas i högre temperatur än 40°C. Fyll endast maskinen till hälften med tvätt så att plaggen får utrymme att röra sig fritt i tvättrumman under tvätt. Tillsätt gärna lite sköljmedel för att minska den statiska elektricitet som annars gärna bildas.

Nylon: Polyamidfiber. Kan normalt tvättas i tvättmaskin. För att undvika att materialet blir allt för elektriskt, tillsätt lite sköljmedel vid sista sköljningen.

Viskos: Bör tvättas i högst 40°C, på grund av kvalitén på viskosen, helst i tvättmaskinens fintvättprogram. Torkas plant för att inte töjas ut.

Tänk på att det i många fall är en kombination av konst- och naturfiber i Dina plagg. Var försiktig vid tvätt och följ tvättråden noga.

VATTENHÅRDHET I SVERIGE

Olika delar av Sverige har olika hårt vatten, men ca 80 % av Sverige har mjukt vatten. Områden med kalkhaltiga bergarter har ofta hårt vatten. Vattnet klassas som hårt, medelhårt eller mjukt beroende på hur mycket kalciumoxid (en typ av salt) det innehåller. Nedanstående indelning av vattnets hårdhet är i enlighet med tvättmedelsbranschens indelning.

Mjukt vatten:	0 – 6 dH
Medelhårt vatten:	7 – 13 dH
Hårt vatten:	14 – 20 dH

Ett hårt vatten kräver ofta en högre mängd komplexbildare i tvättmedlet. Komplexbildaren har som uppgift att motverka kalkbildning i tvättmaskinen och göra vattnet mjukare.

Nedan finner Du en lista med genomsnittlig vattenhårdhet i vissa större orter i Sverige. För att få en mer exakt siffra på vilken hårdhet vattnet har just där Du bor, ring vattenverket på Din hemort.

Alingsås	4	Kalmar	5	Simrishamn	10-15
Arvika	1	Kalix	1	Skara	3
Avesta	5-9	Karlskrona	3	Skellefteå	2
Bollnäs	3	Karlstad	2	Skövde	3
Borlänge	8	Katrineholm	4	Stockholm	5-6
Boden	1	Kiruna	2	Sundsvall	4
Eksjö	4	Kristianstad	13	Söderhamn	7
Enköping	15	Landskrona	4	Tranås	4
Eskilstuna	5	Lidköping	3	Trelleborg	8
Eslöv	4	Linköping	3	Umeå	2
Falkenberg	6	Ljungby	4	Uppsala	14-17
Fagersta	2	Ludvika	5	Varberg	6
Falköping	3	Luleå	5	Vetlanda	4
Falun	1	Lund	4	Vimmerby	7
Gävle	7	Lycksele	3	Visby	14
Göteborg	3	Malmö	7	Värnamo	8

Halmstad	4	Mariestad	3	Västervik	2
Haparanda	1	Mora	4	Västervik	6
Hedemora	9	Norrköping	4	Växjö	3
Helsingborg	5-6	Norrtälje	6-9	Ystad	8
Hudiksvall	3	Nybro	3	Ängelholm	6-7
Hultsfred	2	Nyköping	7	Örebro	4
Hurva	17	Nässjö	2	Öregrund	17
Härnösand	2	Piteå	1	Örnsköldsvik	1
Hässleholm	7	Sala	4	Östersund	2
Jönköping	3	Sandviken	4	Östhammar	9

Vattenhårdheter i Sverige

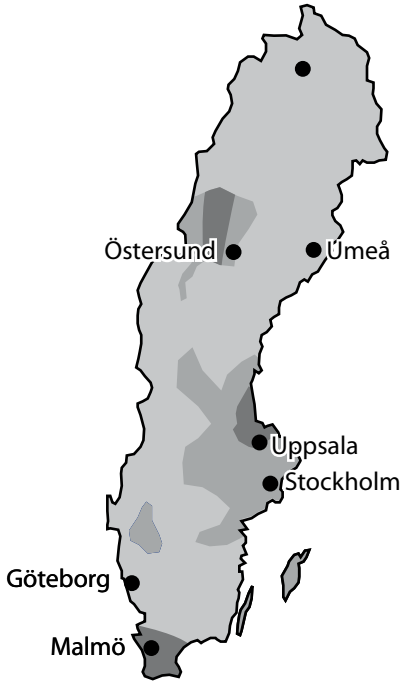

Vattenhårdheter i Norge

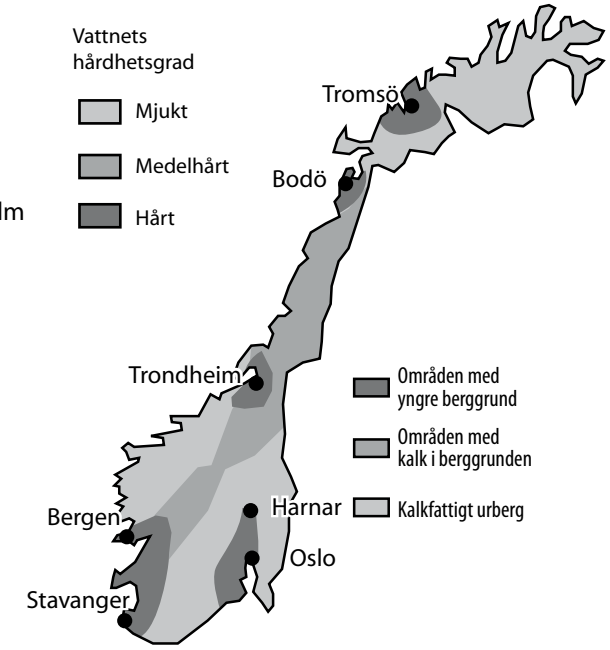

Vattenhårdheter i Danmark

Vattenhårdheter i Finland

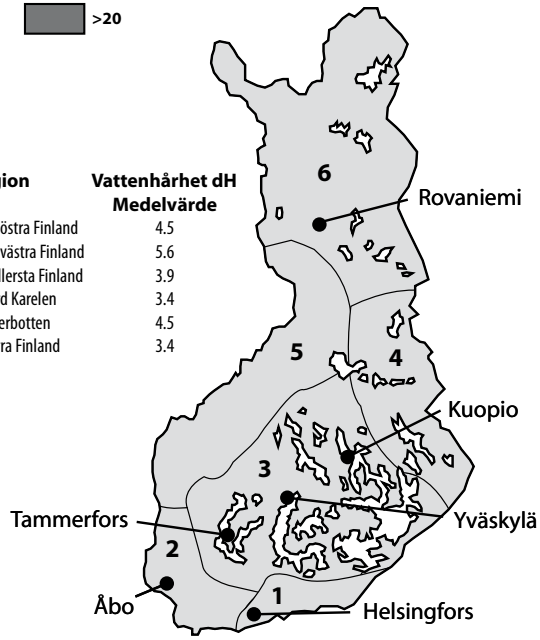

Egna anteckningar

Tellus AB - Norrgatan 4, 570 01 RÖRVIK
Tel: 0382-219 80 Fax: 0382-219 99
Hemsida: www.tellusab.se E-post: info@tellusab.se